

БИРИНЧИ БЎЛИМ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ҚОНУНИ

546 «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартишлар киритиш ҳақида*

Қонунчилик палатаси томонидан
2016 йил 6 октябрда қабул қилинган

Сенат томонидан 2016 йил 12 октябрда
маъқулланган

1-модда. Ўзбекистон Республикасининг 1992 йил 2 июлда қабул қилинган «**Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида**»ги 638–XII-сонли Қонунига (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1992 йил, № 9, 344-модда; Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 2002 йил, № 1, 20-модда) қуйидаги ўзгартишлар киритилсин:

1) **1-модданинг матни** қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Касаба уюшмаси ишлаб чиқариш ва ноишлаб чиқариш соҳаларидаги фаолият турига кўра ўз аъзоларининг меҳнат ҳуқуқлари ва бошқа ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқларини ҳамда қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш учун муштарак манфаатлар билан боғланган фуқароларнинг жамоат бирлашмасидир.

Касаба уюшмалари ўз фаолиятини қонун ҳужжатларига мувофиқ юридик шахс ташкил этган ёки ташкил этмаган ҳолда амалга ошириши мумкин»;

2) **2-модданинг матни** қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Ходимлар, олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида таълим олаётган шахслар ҳамда иш билан таъминланган бошқа шахслар (бундан буён матнда ходимлар деб юритилади) ҳеч қандай тафовутсиз ва олдиндан рухсат олмай туриб, ихтиёрий равишда касаба уюшмаларини тузиш ҳуқуқига, шунингдек касаба уюшмаларига уларнинг уставларига риоя этиш шарти билан кириш ҳуқуқига эгадир.

Ходимлар барча корхоналар, муассасалар ва ташкилотларда (бундан буён матнда ташкилотлар деб юритилади), якка тартибдаги тадбиркорлик ва ўзга меҳнат фаолияти амалга оширилаётган бошқа иш жойларида камида уч нафар ходимнинг ташаббуси билан касаба уюшмаларини тузишга ҳақли.

* Ушбу Қонун «Халқ сўзи» газетасида 2016 йил 29 ноябрда эълон қилинган.

Касаба уюшмалари ишлаб чиқариш-тармоқ принципига кўра тармоқлар ва хуудлар даражасида тузилиши мумкин.

Ишламайдиغان пенсионерларнинг касаба уюшмаси аъзолигига кириши ёки ундан чиқиши тартиби касаба уюшмасининг устави билан тартибга солинади.

Касаба уюшмалари ихтиёрийлик асосида республика, тармоқ ва хуудий бирлашмаларини ташкил этиши, шунингдек уларга кириши мумкин, мазкур бирлашмаларга касаба уюшмалари фаолиятининг қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳуқуқлари ва кафолатлари татбиқ этилади.

Касаба уюшмаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда рўйхатга олинади.

Касаба уюшмалари тенг ҳуқуқлардан фойдаланади»;

3) 3-модданинг:

биринчи қисми қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Касаба уюшмалари ўз фаолиятида давлат органларидан, хўжалик бошқаруви органларидан, иш берувчилардан ва уларнинг бирлашмаларидан, сиёсий партиялардан ҳамда бошқа жамоат бирлашмаларидан мустақилдир, улар олдида ҳисобдор эмас ва улар томонидан назорат қилинмайди, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. Касаба уюшмаларининг фаолиятига аралашашига йўл қўйилмайди»;

иккинчи қисмининг русча матнидаги «Профсоюзы» деган сўз «Профессиональные союзы» деган сўзлар билан алмаштирилсин;

учинчи қисмининг русча матнидаги «Профсоюзы», «профсоюзами» ва «профсоюзные объединения и организации» деган сўзлар тегишинча «Профессиональные союзы», «профессиональными союзами» ва «объединения и организации профессиональных союзов» деган сўзлар билан алмаштирилсин;

4) 4-модданинг матни қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Фуқароларнинг касаба уюшмаларига мансублиги ёки мансуб эмаслиги уларнинг қонун ҳужжатларида кафолат бериладиган меҳнат ҳуқуқлари, бошқа ижтимоий-иқтисодий, сиёсий, шахсий ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари бирор бир тарзда чекланишига сабаб бўлмайди. Ходимни ишга қабул қилиш, хизмат поғоналарига кўтариш, шунингдек у билан меҳнат шартномасини бекор қилиш учун муайян касаба уюшмасига мансубликни, унга киришни ёки ундан чиқишни шарт қилиб қўйиш тақиқланади»;

5) 5-модданинг матни қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Касаба уюшмасининг фаолиятини тугатиш уставда белгиланган тартибда унинг ваколатли органи қарорига кўра амалга оширилади.

Касаба уюшмаларининг, улар бирлашмаларининг фаолияти Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига ва қонун ҳужжатларига зид бўлган тақдирда, бу фаолият суднинг қарори билан тақиқланиши мумкин. Касаба уюшмаларининг фаолиятини бирор бир бошқа органнинг қарорига кўра тақиқлашга йўл қўйилмайди»;

6) 6-модданинг матни қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатла-

ри тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонун ва бошқа қонун ҳужжатларидан иборатдир.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилганидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

Ушбу Қонунни Ўзбекистон Республикасининг Қурулли Кучларида, ички ишлар органларида, Миллий хавфсизлик хизматида ҳамда бошқа ҳарбий тузилмаларда қўллашнинг ўзига хос хусусиятлари ана шу тузилмалар тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгиланади»;

7) **7-модда** қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«7-модда. Ўзбекистон касаба уюшмалари федерациясининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқишда иштирок этиш ҳуқуқлари

Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси меҳнатга ва бошқа ижтимоий-иқтисодий масалаларга доир норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ишлаб чиқишда иштирок этиш ҳуқуқига эга.

Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси меҳнатга ва бошқа ижтимоий-иқтисодий масалаларга доир норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилиш тўғрисидаги таклифларни тегишли давлат органларига киритишга ҳақлидир.

Ходимларнинг меҳнат ҳуқуқлари ва бошқа ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларига дахлдор бўлган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар Ўзбекистон касаба уюшмалари федерацияси олдиндан хабардор этилган ҳолда давлат органлари томонидан қабул қилинади»;

8) **8-модданинг матни** қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Касаба уюшмалари ўз аъзоларининг меҳнат ҳуқуқини ҳимоя қилади, иш билан таъминлаш борасидаги давлат сиёсатини ишлаб чиқишда иштирок этади, ташкилотларда ишдан бўшатиладиган шахсларни ижтимоий ҳимоя қилишнинг қонун ҳужжатлари асосида жамоа шартномасида белгиланган чора-тадбирларини таклиф этади.

Иш берувчининг ташаббуси билан ходимларнинг сони (штати) ёки меҳнат шароитлари ўзгаришига олиб келадиган тарзда ташкилотни ва унинг таркибий бўлинмаларини тугатиш, ишлаб чиқаришни тўлиқ ёки қисман тўхтатиб қўйиш тегишли касаба уюшмалари камида икки ой олдин хабардор қилинган ҳамда улар билан ходимларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига риоя этилиши юзасидан музокаралар ўтказилган тақдирдагина амалга оширилиши мумкин.

Касаба уюшмалари аҳолини иш билан таъминлашнинг ҳолати ва аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилиши юзасидан жамоатчилик назоратини амалга оширади.

Агар жамоа шартномасида, келишувида меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилиш учун касаба уюшмаси қўмитаси-

нинг олдиндан розилигини олиш назарда тутилган бўлса, бундай розиликни олмай туриб шартномани бекор қилишга йўл қўйилмайди»;

9) **9, 10** ва **11-моддалар** қуйидаги тахрирда баён этилсин:

«9-модда. Касаба уюшмаларининг музокаралар олиб бориш ва жамоа шартномалари, келишувлари тузиш ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари иш берувчи, иш берувчиларнинг бирлашмаси билан жамоа музокараларини олиб боришда ва жамоа шартномаларини, келишувларини тузишда устувор ҳуқуққа эга бўлади, уларнинг бажарилиши юзасидан жамоатчилик назоратини амалга оширади.

Агар касаба уюшмалари жамоа шартномаси, келишуви тузиш таклифи билан чиқса, иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари бу ҳақда музокаралар олиб бориши шарт.

10-модда. Касаба уюшмаларининг ходимларни ижтимоий ҳимоя қилишга доир ҳуқуқлари

Касаба уюшмаларининг меҳнат шароитлари ва меҳнатга ҳақ тўлаш, меҳнатни муҳофаза қилиш ва ишлаб чиқаришдаги хавфсизлик, ходимларнинг уй-жой шароитлари, уларни ижтимоий суғурта қилиш, уларнинг соғлигини ва маданий манфаатларини муҳофаза қилиш, пенсия таъминоти соҳасидаги ҳуқуқлари тегишли қонун ҳужжатлари билан тартибга солинади.

Касаба уюшмаларининг республика ва ҳудудий бирлашмалари ўз ваколатлари доирасида ходимларни ижтимоий ва иқтисодий жиҳатдан ҳимоя қилиш чора-тадбирларини ишлаб чиқишда, турмуш даражасининг асосий мезонларини, нарх-наво индекси ўзгаришига қараб компенсация тўлаш миқдорларини аниқлашда иштирок этади, тирикчилик учун қонунда белгиланган зарур энг кам миқдорга ҳамда пенсиялар, стипендиялар ва нафақаларнинг миқдорига риоя этилиши устидан назоратни амалга оширади. Касаба уюшмаларининг бирлашмалари ушбу масалалар бўйича жамоа келишувлари тузиши мумкин.

11-модда. Касаба уюшмаларининг қонун ҳужжатларига риоя этилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга оширишга доир ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари иш берувчи томонидан меҳнат ва касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормаларига риоя этилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга оширади, аниқланган ҳуқуқбузарликлар бартараф этилишини талаб қилишга ҳақли. Иш берувчи қонун ҳужжатлари бузилишларини бартараф этиш тўғрисидаги тақдимномаларни кўриб чиқиши ва кўриб чиқиш натижалари ҳақида касаба уюшмасига ўн беш кунлик муддат ичида хабар бериши шарт.

Касаба уюшмалари ходимларнинг меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиб судга даъво аризаси билан, шунингдек суд буйруғини чиқариш тўғрисидаги ариза билан мурожаат қилишга ҳақли.

Касаба уюшмалари ҳуқуқий ёрдам хизматларига ва бошқа зарур органларга эга бўлиши мумкин»;

10) **12-модданинг матни** қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«Касаба уюшмалари якка тартибдаги меҳнат низоларини кўриб чиқишда қонун ҳужжатларига мувофиқ иштирок этади.

Касаба уюшмалари қонун ҳужжатларининг, жамоа шартномаси, келишуви шартларининг бузилганлиги, меҳнат ва турмушнинг янги ижтимоий-иқтисодий шарт-шароитларини белгилаш ёки мавжуд шарт-шароитларини ўзгартириш билан боғлиқ масалалар бўйича жамоаларга доир меҳнат низоларини кўриб чиқишда иштирок этади»;

11) **13 — 16-моддалар** қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«13-модда. Касаба уюшмаларининг меҳнатга оид масалалар ва ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг бошқа масалалари юзасидан ахборот олиш ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари иш берувчидан, шунингдек давлат органларидан, хўжалик бошқаруви органларидан меҳнат ва ижтимоий-иқтисодий ривожланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан белгиланган статистика ҳисоботлари доирасида бепул ахборот олишга ҳақлидир.

14-модда. Касаба уюшмаларининг иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари томонидан жамоа шартномалари, келишувлари бажарилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш ҳуқуқлари

Иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари жамоа шартномалари, келишувлари шартларини бузувчи қарор қабул қилган тақдирда, касаба уюшмалари ушбу қоидабузарликларни бартараф этиш тўғрисида тақдимнома киритишга ҳақли, бу тақдимнома бир ҳафталик муддатда кўриб чиқилади. Иш берувчилар, уларнинг бирлашмалари касаба уюшмаларининг ушбу талабларини қаноатлантиришни рад этган ёки кўрсатилган муддатда улар ўртасида келишувга эришилмаган тақдирда, келишмовчиликлар жамоаларга доир меҳнат низоларини ҳал қилиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ кўриб чиқилади.

15-модда. Иш берувчи ва меҳнат жамоаси ёки касаба уюшмаси ўртасидаги низоларни кўриб чиқиш ҳамда ҳал этиш

Ходимларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишга ҳамда иш берувчи ва меҳнат жамоаси ёки касаба уюшмаси ўртасида келиб чиқадиган низоларни ҳал этишга доир масалалар қонун ҳужжатларига мувофиқ кўриб чиқилади.

16-модда. Касаба уюшмаларининг Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларини тузишдаги иштироки

Касаба уюшмалари миграция, иш билан таъминлаш, меҳнат, нарх бел-

гилаш ва ижтимоий таъминот масалаларига доир Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларини тузишда қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда иштирок этиши мумкин»;

12) **17 — 22-моддалар** қуйидаги таҳрирда баён этилсин:

«17-модда. Касаба уюшмалари фаолиятининг кафолатлари

Иш берувчилар ва мансабдор шахслар касаба уюшмаларининг ҳуқуқларига риоя этиши, уларнинг фаолиятига кўмаклашиши шарт. Улар касаба уюшмаларининг ҳуқуқларини бузганлик ёки уларнинг қонуний фаолиятига тўсқинлик қилганлик учун қонунда белгиланган тартибда жавобгар бўлади. Иш берувчилар ва мансабдор шахслар касаба уюшмалари вакилларининг шу касаба уюшмалари аъзолари ишлаётган ташкилотларга уставда белгиланган мақсад ва вазифаларни ҳамда қонун ҳужжатларида берилган ҳуқуқларни амалга ошириш учун киришига тўсқинлик қилишга ҳақли эмас.

18-модда. Ишлаб чиқаришдаги ишидан озод қилинмаган ҳолда касаба уюшмалари органларига сайланган ходимлар учун кафолатлар

Қуйидагиларга интизомий жазо берилиши мумкин эмас:

касаба уюшмаси органи таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод қилинмаган ходимларга — шу органнинг розилиги олинмасдан туриб;

ташкилот бўлинмаларидаги касаба уюшмалари органларининг раҳбарларига — тегишли касаба уюшмаси органининг розилиги олинмасдан туриб;

ташкилотдаги касаба уюшмалари органларининг раҳбарларига, касаба уюшмалари ташкилотчиларига — тегишли касаба уюшмалари бирлашмасининг розилиги олинмасдан туриб.

Касаба уюшмалари органлари таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод қилинмаган шахслар билан тузилган меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга меҳнат шартномасини бекор қилишнинг умумий тартибига риоя қилишдан ташқари, улар аъзо бўлган касаба уюшмаси органининг розилиги олдиндан олинган тақдирдагина, ташкилотдаги касаба уюшмалари органларининг раислари ва аъзолари билан тузилган меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга эса, юқоридагилардан ташқари фақат тегишли касаба уюшмалари бирлашмасининг розилиги олинган тақдирдагина йўл қўйилади.

Касаба уюшмаларининг ташкилотчилари ва касаба уюшмалари гуруҳларининг ташкилотчилари билан меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга тегишли касаба уюшмалари бирлашмаси органининг розилиги олинган тақдирдагина йўл қўйилади.

Касаба уюшмалари сайлаб қўйиладиган органларининг ишлаб чиқаришдаги ўз ишидан озод қилинмаган аъзоларига жамоа шартномасида, келишувидан белгиланадиган шартларга кўра жамоа манфаатларини кўзлаб жамоатчилик вазифаларини бажариши учун ўртача иш ҳақи сақланган ҳолда иш-

дан бўш вақт берилади, шунингдек касаба уюшмасининг қисқа муддатли ўқуви вақтида уларнинг ўртача иш ҳақи сақлаб қолинади.

Касаба уюшмаларининг сайлаб қўйиладиган органлари аъзолари касаба уюшмалари томонидан чақириладиган қурултойларда, конференцияларда, шунингдек касаба уюшмаларининг пленумлари ва раёсатлари ишида делегат сифатида иштирок этаётган вақтга ишлаб чиқаришдаги ишидан озод қилиниб, уларга касаба уюшмасининг маблағлари ҳисобидан ўртача иш ҳақи миқдорида ҳақ тўланади.

19-модда. Ишлаб чиқаришдаги ишидан озод қилинган ҳолда касаба уюшмалари органларига сайланган ходимлар учун кафолатлар

Касаба уюшмалари органларидаги сайлаб қўйиладиган лавозимларга сайланганлиги туфайли ишдан озод қилинган ходимларга уларнинг сайлов ваколатлари тугаганидан сўнг аввалги иши (лавозими) берилади, бундай иш (лавозим) мавжуд бўлмаган тақдирда эса, ўша ташкилотда ёки ходимнинг розилиги билан бошқа ташкилотда аввалгисига тенг бошқа иш (лавозим) берилади.

Касаба уюшмалари органларига сайланган ходимларга тегишли иш (лавозим) бериш имконияти бўлмаган тақдирда улар конунда, жамоа шартномаларида, келишувларида назарда тутилган имтиёزلардан фойдаланади.

20-модда. Касаба уюшмалари органларига сайланган ходимларнинг меҳнатга оид қўшимча кафолатлари

Касаба уюшмалари органлари таркибига сайланган ва ишлаб чиқаришдаги ишидан озод этилмаган ходимларга маҳаллий меҳнат органининг олдиндан розилигини олмасдан туриб интизомий жазо беришга, улар билан меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга, шунингдек касаба уюшмалари органлари таркибига сайланган ходимлар билан меҳнатга оид муносабатларни уларнинг сайлаб қўйиладиган лавозимдаги ваколатлари тугаганидан кейин икки йил ичида иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга йўл қўйилмайди.

21-модда. Касаба уюшмаларининг ҳамда уларга қарашли ташкилотларнинг мулкий ва молиявий ҳуқуқлари

Касаба уюшмалари мулк ҳуқуқи асосида ўзига қарашли бўлган мол-мулк ва пул маблағларига эгалик қилади, улардан фойдаланади ҳамда уларни тасарруф этади.

Касаба уюшмалари давлат органлари ва бошқа ташкилотларнинг мажбуриятлари юзасидан жавоб бермайди, ўз навбатида улар ҳам касаба уюшмаларининг мажбуриятлари юзасидан жавоб бермайди.

Касаба уюшмалари бюджети маблағларининг манбалари, маблағларни шакллантириш ва улардан фойдаланиш тартиби уларнинг уставларида белгиланади.

Касаба уюшмаларининг молиявий фаолияти уларнинг уставларига мувофиқ амалга оширилади.

Касаба уюшмаларига қарашли ташкилотлар даромадларининг манбалари, улар олган маблағларнинг миқдорлари ва солиқларни тўлаш давлат солиқ хизмати органлари ва молия органлари томонидан қонун ҳужжатларига мувофиқ назорат қилинади.

Касаба уюшмалари ўз уставларида қайд этилган мақсад ва вазифаларга мувофиқ белгиланган тартибда ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш, тижорат ташкилотларини ташкил этиш, ноширлик фаолияти билан шуғулланиш, турли фондлар тузиш ҳуқуқига эга.

22-модда. Иш берувчининг касаба уюшмалари фаолияти учун моддий шароитлар яратиш борасидаги мажбуриятлари

Жамоа шартномасига, келишувига мувофиқ ташкилот ўз мулки бўлган ёхуд ўзи ижарага олган биноларни, хоналарни, иншоотларни ва бошқа объектларни, шунингдек дам олишни ташкил этиш, ходимлар ва уларнинг оила аъзолари билан маданий-маърифий, жисмоний тарбия-соғломлаштириш ишларини олиб бориш учун зарур бўлган дам олиш масканларини, болалар-ўсмирлар оромгоҳларини ва бошқа соғломлаштириш оромгоҳларини касаба уюшмаларига текин фойдаланиш учун беради.

Ташкилот мақсади ва миқдорлари жамоа шартномасида, келишувида белгиланадиган маблағларни касаба уюшмаларига ўтказди.

Ташкилотда иш олиб борадиган касаба уюшмаларининг фаолияти учун бошқа моддий шароитларни яратиш жамоа шартномаси, келишуви билан тартибга солинади».

2-модда. Ушбу Қонун расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти вазифасини бажарувчи

Ш. МИРЗИЁЕВ

Тошкент ш.,
2016 йил 28 ноябрь,
ЎРҚ-413-сон